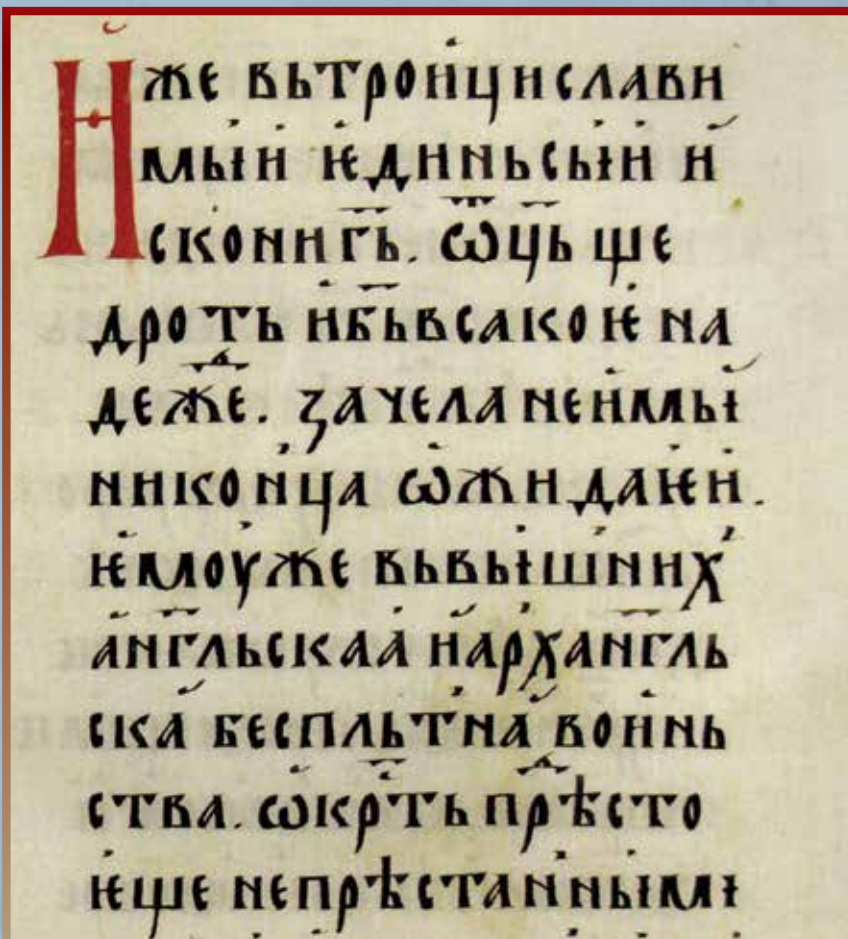

Тематски зборник КОСОВО И МЕТОХИЈА КРОЗ ЧИЊЕНИЦЕ, ТУМАЧЕЊА И СИМБОЛЕ

књига 3
ПОЛИТИКОЛОГИЈА, СОЦИОЛОГИЈА,
ПРАВО И ПЕДАГОГИЈА

Тематски зборник
КОСОВО И МЕТОХИЈА КРОЗ ЧИЊЕНИЦЕ,
ТУМАЧЕЊА И СИМБОЛЕ
књига 3
ПОЛИТИКОЛОГИЈА, СОЦИОЛОГИЈА, ПРАВО И ПЕДАГОГИЈА

Издавач

Институт за српску културу Приштина – Лепосавић

За издавача

Проф. др Драган Танчић, директор

Уредили и приредили:

Др Драган Танчић, редовни професор
Др Милена Видосављевић, научни сарадник
Др Марина Мијатовић, научни сарадник

Рецензенти

Проф. др Миодраг Гордић, редовни професор
Проф. др Неђо Даниловић, редовни професор
Др Предраг Терзић, виши научни сарадник
Др Борис Бурсаћ, научни сарадник

Лектура

Проф. др Јелена Војиновић Костић

Припрема за штампу

Миодраг Панић

Штампа

ГИД „Pi-press“, Пирот

Тираж

150

ISBN 978-86-89025-93-4

САДРЖАЈ

ПРЕДГОВОР	9–12
Генерал Спасоје Смиљанић, <i>Стварање и јуриш Ратно ваздухопловство и противваздушна одбрана у одбрани Косова и Метохије</i>	13
Драган Љ. Танчић, Ванда Б. Божић, <i>Косово и Метохија кроз призму политике и политичкој историји</i>	21
Љубиша Р. Митровић, Драгана Љ. Митровић, <i>Косово и Метохија између милова прошлости, тежобне историјоратске садашњости и изазова неизвесне будућности</i>	41
Винко Ј. Пандуревић, <i>Косово и Метохија у балканском геополитичком чвору</i>	53
Хатица Х. Бериша, Сандра Божић, <i>Стварање развоја меке моћи Републике Србије у контексту решавања проблема Косова и Метохије</i>	97
Срђан В. Старчевић, Срђан М. Благојевић, <i>Косовска битка у делу генерала и академика Јована Мишковића: Друштвени контекст и политички значај</i>	113
Драган Ж. Станар, <i>Косовски завет – Одбрана идентитета као функција војске</i>	125
Бранко И. Надовеза, <i>Лазар Проквић о Косову</i>	141
Биљана Продовић Милојковић, Хаџи-Бојан Продовић, <i>Косово и Метохија кроз лугу сећања – Живот прошлости у времену садашњем</i>	149
Ратомир Д. Антоновић, <i>Југослава и њихова историја на простору Косова и Метохије</i>	165
Марина Д. Мијатовић, Јован Д. Симијановић, <i>Свајатска жена на Косову и Метохији: историјски и правни оквир</i>	181

Оља М. Арсенијевић, Марија С. Лугоњић, <i>Социјалним њредузетњинишњивом до очувања и њпромоције кулњурне башњине Косова и Мењохије</i>	191
Милена М. Видосављевић, <i>Тема Косова и Мењохије у шњанским научним њпубликацијама</i>	209
Снежана Коматина, Миомир М. Коматина, <i>Педајошки рад на Косову и Мењохији кроз дело Комањина Милана Летњоис њрве срњске основне школе у Пењи</i>	221
Анђела Д. Милетић, Душан Ј. Ранђеловић, Јелена Љ. Минић, <i>Ефикасносњ инклузивној образовања у редовним школама на северу Косова и Мењохије – Персњекњива родињелја и насњавника</i>	229
Боривоје В. Балтезаревић, Весна Н. Балтезаревић, <i>Национални идентњишњетњ и кулњура сењања</i>	241
Илинка Б.Мушикић-Поповић, Наташа С. Ковачевић, Александра М. Андрић, <i>Друњи век њосњојања основне школе „Вук Караџић“ у Сочаници – Исњоријски осврњ на њено оснивање и рад</i>	247
Стефан Анчев, <i>Унишњавање СФРЈ и СРЈ – увод у Америчку ајресију на Русију</i>	257

Милена М. ВИДОСАВЉЕВИЋ

Институт за српску културу Приштина – Лепосавић

ТЕМА КОСОВА И МЕТОХИЈЕ У ШПАНСКИМ НАУЧНИМ ПУБЛИКАЦИЈАМА**

Ајсџиракџи: Тема у вези са политичком ситуацијом на Косову и Метохији од 1999. године заокупљује пажњу многих аутора научних публикација. Међу различитим анализама, прегледним и истраживачким радовима, налазе се и тумачења шпанских аутора у вези са поменутом темом. Наиме, Косово и Метохија се у шпанским публикацијама представља путем тема које се баве анализом дискурса шпанских медија у вези са НАТО интервенцијом на овом подручју, као и континуираним конфликтима и питањима граница како би се постигао „мир“. Такође, у неким од досадашњих публикација на шпанском језику представља се важност историјске перспективе Косова и Метохије где се увиђају корени актуелних политичких проблема, док одређени аутори стављају фокус на сличности између поменуте територије и шпанске регије Каталоније која дуго година тежи да се отцепи од матичне државе Шпаније, једне од пет земаља Европске Уније која досада није признала самопроглашену независност такозване Републике Косова. Дакле, циљ рада јесте да се пружи кратак осврт на политичку ситуацију на Косову и Метохији од 1999. године, као и да се представе главне теме досадашњих научних публикација шпанских аутора који акценат стављају на независност, конфликте, границе али и на питање Каталоније које је умногоме слично питању Косова и Метохије.

Кључне речи: Косово и Метохија, Шпанија, наука, публикације, политика, конфликти.

УВОД

Како Марковић (2010: 9) истиче, несумњиво да је Косово и Метохија било део старе српске државе пре него што су Албанци доспели на Балкан. С тим у вези, све до XI века, када су Срби већ имали своје две државе

* Научни сарадник, mika_vido_88@yahoo.com

** Рад је настао у оквиру научноистраживачког рада НИО по Уговору склопљеним са Министарством науке, технолошког развоја и иновација РС број 451-03-47/2023-01/200020 од 3. 2. 2023. године.

– Зету и Рашку, Албанци су живели у Албанији на обали Каспијског мора под притиском Хазара. На позив Арапа, албанска племена су, као арапска помоћна војска, доспела у јужну Италију, где су се водиле борбе између Византинаца, Арапа и Нормана. Одатле их је византијски војсковођа Георгиос Манијакос довео у Епир на Балкану, у област између Драча и Корче, касније прозвану Арбанон, где су, уз пристанак Срба Зећана ту и остали. Касније су се померали на север, асимилovali Влахе и друге етничке групе, али је све до краја XVII века, према сведочењу бројних путника из Ватикана и Млетака, граница између Срба и Албанаца била на реци Дриму.

Према Марковићу (2010: 9), још од давнина је албански народ добијао помоћ од одређених земаља. Наиме, Аустријанци су 1878. створили свеалбанску организацију (призренска лига) и снабдели Албанце пројектом стварања *Велике Албаније*. Године 1941. Италијани су обновили призренску лигу и створили милитантну профашистичку организацију *Бали Комб'џар*. За време Другог светског рата, немачки нацисти су наоружали СС дивизију *Скендербег*, која је извршила бројне злочине над Србима. Потом су Американци 1998. године признали терористичку организацију ОВК за ослободилачку а потом су организовали, такозвану, хуманитарну операцију под ироничним називом *Милосрдни анђео* како би пребацили албански народ са Косова и Метохије у Албанију за време бомбардовања Србије. Најзад, задужили су члана глобалистичке Билдерберг групе Мартија Ахтисарија да припреми план „независног Косова“ који дуго година уназад намећу чланицама Европске уније и Уједињених нација.

Дакле, у прилог поменутог, Марковић (2010: 9) наводи да је положај Косова и Метохије управо из ових разлога данас неизвестан али и због противречности које постоје између европских вредности и правних принципа, с једне стране, и неморалне евроатлантске политике, с друге стране.

Имајући у виду многобројне политичке проблеме који су везани за територију Косова и Метохије, нарочито од 1999. године када је у јуну завршено бомбардовање НАТО-а на Србију, не чуди чињеница да се већи број страних аутора баве анализом поменуте теме и тиме пружа научни допринос. С тим у вези, и шпански аутори су се бавили поменутом темом у научним публикацијама пружајући већ постојеће информације као и анализе ситуације. У прилог томе, централе теме којима су се бавили јесу анализа дискурса шпанских медија у вези са НАТО интервенцијом на овом подручју, континуирани конфликти, питања граница за постизање „мира“, затим историјска перспектива Косова и Метохије где се увиђају корени актуелних политичких проблема, као и фокус на сличностима између поменуте територије и шпанске регије Каталоније која дуго година тежи да се отцепи од матичне државе Шпаније. У прилог томе, Стошић и Пешић (2019: 175-176) наводе да је „самопроглашење независности Републике Косово 2008. године допринело јачању тежње ка самоопредељењу као концепту супротстављеном осећају националног идентитета“ те је потреба Каталоније да се одвоји од матичне државе Шпаније, као засебна „нација”

кулминирала у периоду између 2009. и 2015. године јачањем каталонског сепаратизма као и унилатералним проглашењем независности у јесен 2017. године. Међутим, упркос томе што је међународна заједница признала независност Косова, како Косово тако и Каталонија, никада нису постале самосталне државе.

КОСОВО И МЕТОХИЈА НАКОН 1999. ГОДИНЕ

Према речима Даниловића (2010: 97-298), Балкан је крајем 20. века доживео велике политичке промене. У првој деценији XXI века тежиште међународне дипломатске активности премештено из Босне и Херцеговине на просторе Косова и Метохије. Отуда, једностраним и насилним проглашењем независности Косова и Метохије, унутрашње питање Републике Србије премештено је на спољашњу – међународну раван, што је и био главни циљ косовских Албанаца још од Берлинског конгреса.

Наиме, након агресије НАТО-а на Србију која је трајала 79 дана, тачније, од 24. марта до 10. јуна 1999. године, на Косову и Метохију је дошло до великих промена. Према Јовановићу (2010: 490), потписивањем Кумановског споразума између Војске Југославије, МУП-а и Кфора, то јест, НАТО-а, прекинуто је бомбардовање док су на Косову и Метохију дошле међународне снаге безбедности које нису спороводиле резолуцију Савета безбедности 1244 већ су помагали Албанцима да наставе са прогоном и терором Срба. Све поменуто је утицало на то да се 17. фебруара 2008. године једногласно прогласи независност Косова и дође до „отцепљења“ од Србије.

Слично, и Степић (2020: 8-9) додаје да се криза у косовско-метохијском делу Србије знатније појачала након завршетка агресије НАТО-а 1999. године, као и проглашењем независности из 2008. године од стране лидера албанског народа. Упркос размештању војне силе и спонзорисања сецесионистичког покрета Арбанаса од стране надмоћних западних сила које су желеле да успоставе ново фактичко стање, стваљајући Србију пред свршен чин да призна независност отцепљеног дела територије, процеси нису текли по замишљеном плану. Оно што је међу албанским народом на Косову и Метохији јасно јесте да постоји апсолутно сагласје да је независност коначна и неупитна.

Од завршетка бомбардовања Србије, како Степић (2020: 8-9) наводи, вође албанског народа током дијалога са званичним Београдом, које артикулише Запад, показују идеје о минималној „корекцији границе“ или мањој територијалној трампи, али само како би се Србији обезбедио „смоквин лист“ за потпис на „обавезујући споразум“, то јест, за признање независности тзв. *Republika e Kosovës* и њено чланство у УН. Такође, Степић (2020: 8-9) закључује да водећи државни званичници годинама релативизују територијални интегритет земље, иако је у супротности са Уставом Републике Србије и Резолуцијом 1244 као обавезујућим домаћим

и међународним документима. Њима се неретко придружују западно оријентисане стране, невладине организације и утицајне личности попут политичких активиста, аналитичара политичких збивања, академика, књижевника, глумаца.

Из поменутих разлога, теме у вези са Косовом и Метохијом, након 1999. године постале су присутне и у страним научним публикацијама. Тако су и шпански аутори почели да се у својим теоријским и истраживачким радовима баве поменутих питањем сагледавајући ситуацију из другачијих угла. Неретко се аутори у шпанским публикацијама осврћу на актуелне политичке проблеме, анализирају политичке поступке и указују на будућа неповољна сценарија по српску страну којима, нажалост, сведочимо у 2023. години.

НАУЧНЕ ПУБЛИКАЦИЈЕ ШПАНСКИХ АУТОРА О КОСОВУ И МЕТОХИЈИ

Тема у вези са ситуацијом на Косову и Метохији је почела да бива све актуелнија и у научним радовима страних аутора. Отуда су од 1999. године почели да се публикују научни и стручни радови, као и књиге на шпанском језику који дају осврт на постојећи сукоб и анализирају тему Косова и Метохије са различитих аспеката. Стога су у наставку хронолошко представљени садржаји и главне теме научних публикације шпанских аутора у периоду од 2000. до 2020. године.

С тим у вези, Авилес Фаре (2000: 101-104) се у својој студији бави темом учешћа Шпаније у војној структури НАТО-а као и њиховом интервенцијом на Косову и Метохији. Он закључује да НАТО није поступио у складу са основним принципима међународног права што се тиче Косова као и да су шпанске власти по овом питању биле врло суздржане. Међутим, имајући у виду да је Шпанија чланица НАТО-а, било је неопходно да шпанска војска учествује у поменутих интервенцијама како би испунила своје обавезе у виду сигурности и одбране. Како аутор наводи, интервенција није решила ништа већ је проблем учинила још сложенијим што на неки начин утиче и на друге покрајине у свету које су у сличној ситуацији као Косово и Метохија.

У једној од публикација под називом *Futuro de Kosovo – Implicaciones para España* (2006) у издању Министарства одбране, група шпанских аутора фокусира се на тему Косова и Метохије. Наиме, они се осврћу на будућност Косова пред међународним правом, разматрају будућност Кфора и сигурност Косова и скрећу пажњу на економску видљивост будућности Косова. Надаље, у фокусу публикације налази се тема хуманитарних узрока конфликта на Косову и Метохији али се аутори баве и ставом међународне заједнице која знатно утиче на будућност Косова у Европи.

Надаље, Дијес Ромеро (2013: 603) у својој студији *El conflicto de Kosovo en la prensa española: del interés al olvido* истиче да је шпанска штампа

заборавила Косово, упркос томе што је то био сукоб којем је посвећивала велику пажњу током рата 1999. и годинама после. У већини случајева, овај део територије Балкана чије је проглашење независности од стране албанских власти извршено 2008. појављује се циклично у расправи о отцепљењу Каталоније. Наиме, током првих месеци 1999. године Косово је постало центар пажње Шпаније и света, можда не толико због сукоба Срба и косовских Албанаца, колико због интервенције НАТО-а који је бомбардовао Југославију. Косово, а и Србија, наставили су да живе последице тих дана, са сукобом који је лажно затворен, али ништа није остало од интереса који су приказани у медијима. За потребе ове студије и анализу коришћено је 74 референци у вези са темом Косова у три главна шпанска дневна листа (*El País*, *El Mundo* и *La Vanguardia*) током првих шест месеци 2013. године.

Како Дијес Ромеро (2013: 604-607) наводи, у шпанском дневном листу *El País* посвећена је велика пажња међународним информацијама док се тема у вези са Косовом појављује само 19 пута што указује на слабу заинтересованост за постојећи сукоб на тој територији. Такође, када се извештава о шпанској политици и дебати о каталонском суверенитету неретко се дешава да протагонисти који се за поменуто залажу алудирају на Косово. С тим у вези, за званичну Шпанију, како аутор наводи, Косово је заправо постало огледало њене несигурности и страха од унутрашњег раскида. Слично, и дневни лист *El Mundo* је објавио 19 референци о Косову, са изузетком да овај број укључује седам које су се појавиле само у дигиталној верзији. Поменуте изјаве се односе на одбацивање поређења Каталоније са случајем Косова у којој се наводи да постоји очигледна разлика између територије која је предмет зверстава супротно основним постулатима међународног права са територијом на којој је демократски Устав заснован на правилу закона и у коме је препознат веома висок степен децентрализације [...]. Неки од аутора исказују жаљење што „Шпанија „и даље не признаје Косово““, као и да је „шпанска влада оштра према признању Косова колико и према праву да одлучује у Каталонији“. На крају, трећи дневни лист из Каталоније под називом *La Vanguardia* наводи 18 референци у дигиталној верзији док је 18 информација и чланака у штампаној верзији. Вести у вези са поменутом темом указују на то да „ЕУ приближава Србију и Косово“ и потврђује да би напори Ештонове „могли врло брзо уродити плодом и преточити се у важан споразум да се Србима који живе на Косову дају одређена аутономија и избришу трагови српске државе“.

У наставку анализе дискурса, Дијес Ромеро (2013: 604-607) указује на тему сукоба на Косову у шпанској штампи и на то да председник Владе Каталоније „жели решење за Каталонију попут оног на Косову“. После споразума Србије и Косова, *La Vanguardia* је 20. априла закључила да претпоставља „већи притисак за Шпанију“. Међутим, три дана касније шпански министар спољних послова Хосе Мануел Гарсија-Маргаљо одбио је да призна Косово. Каталонски лист је 24. априла писао: „Шпанија одбија захтев ЕУ да призна Косово. Рахој брани шпанске критеријуме мислећи

на Каталонију”. Овај уреднички поднаслов повезује процес каталонске независности са шпанским одбијањем. Последња референца се појављује 26. јуна и гласи: „Шпанија дозвољава ЕУ да преговара са Косовом упркос томе што није признала земљу“. У њеном даљем развоју се истиче: „Влада Шпаније је јуче повукла резерве према плану ЕУ за јачање веза са Косовом“ [...].

Дакле, Дијес Ромеро (2013: 604–607) закључује да су, у мањој мери, објављене вести информативног карактера за Косово, а највише захваљујући договору премијера Србије и Косова. Остале вести су се односиле на територијалну дебату у Шпанији, уз пример Косова за могуће проглашење независности од Каталоније. Косово је постало заборављени сукоб за шпанску штампу, упркос томе што је географски лоцирана у центру Европе и пати од недавног сукоба великих размера, у ком је била укључена и Шпанија. Једини разлог зашто се појављује са одређеном учесталошћу у националним новинама је због помињања њене независности и начина на који је она спроведена, упоређујући то са започетим процесом у Каталонији.

У каталонској научној публикацији под називом *Kosovo estudi de cas* (2013) група шпанских аутора се појединачно бави темом Косова и Метохије. Они обрађује тему људских права на Косову, постављају питање какав је приступ правди, шта се дешава приликом имплементације закона као и какав је локални менаџмент. С друге стране, испитују улогу жене на Косову, родну перспективу, као и стање женских организација након 1999. године али и улогу жене у преговарачком процесу о статусу поменуте територије. Надаље се баве темом образовања деце али се, најпре, фокусирају на теме у вези са периодом пре бомбардовања Србије, потом и на сам сукоб у Србији и на Косову. Акцент стављају на уништавање Србије током бомбардовања, али и на сукоб који и дан данас траје на Косову и Метохији. Осврћу се на тему становништва на Косову, образовања деце на поменутој територији, улоге локалне јавне управе као и будућих изазова. Коначно, анализирају улогу међународне помоћи на Косову и Метохији као и свеопште здравље становништва.

Како поменута група аутора студије под називом *Kosovo estudi de cas* (2013) истиче, о вестима са Косова се у шпанским медијима периодично извештава што због присуства војних шпанских трупа које су тамо распоређене али и због насилног догађаја који донекле погађа и шпански регион Каталонију. Имајући у виду једнострано проглашење независности Косова, ова територија се суочава са огромним изазовима док међународна помоћ и даље има кључну улогу да унапреди територију и живот, како српског тако и албанског становништва. Такође, поменути аутори сматрају да теме попут приступа правди, положаја жена. Приступ здравственој заштити не представљају велик проблем у Шпанији, те се случај Косова и актуелни проблеми не спомињу у шпанским медијима. Стога ова група аутора шпанског порекла скреће пажњу, како они истичу, на заборављена права и сурову реалност, као и нерешене међуетничке сукобе и насиље које је дуго низ година присутан на Косову и Метохији.

Надаље, Васкес (2013: 70) у раду *El reconocimiento internacional del Estado de Kosovo*, помоћу методе која је заснована на прегледу научне литературе из области међународне политике и међународних односа, анализира контекст дугог спора између два народа, албанског и српског, затим неуспехе, напредак и препреке које карактерише међународну управу Косова. Ауторка наводи да је проглашена декларација о независности Косова од Србије 17. фебруара 2008. од стране Скупштине Косова, са кворумом, једногласно, док је свих 11 представника српске мањине бојкотовало процес. Међународна реакција била је разнолика док је глобална заједница остала подељена по питању међународног признања Косова. Међутим, да би указала на сложеност међународног догађаја, ауторка се осврће на деведесете године, када је кренуо територијални спор између Србије и Албаније око региона Косова, који што је довело до крвавог рата који је привукао пажњу широм света. Током овог сукоба, масовно су се кршила људска права, чинили злочини. Покренуте су оптужбе за етнички прогон, што је довело да НАТО интервенише слањем трупе на територију Косова и Метохије, која је на крају рата (1999) била трансформисана у међународни протекторат под управом Уједињених нација. Годинама касније, питање Косова и даље дели међународну заједницу и решење овог проблема је контроверзан изазов.

Такође, Санћес Ерарес (2015: 2-4) у раду *Kosovo. ¿el camino hacia...?* наводи да се Косово након акције међународне заједнице 1999. године, *de facto* претворило у међународни протекторат чији је статус доведен у питање, упркос признању близу стотину држава света у које не спада Шпанија. Након изјаве о једностраном осамостаљењу, тачније 2008. године, унутрашњи проблеми су настављени. Са Србијом је 2013. године потписан иницијални споразум о нормализацији односа између две земље, међутим, ситуација се није битно поправила. Све поменуто, чини Косово сложеним простором за економски и друштвени развој и емиграцију и представља феномен у процвату пред перспективом тешког решења наведене стварности. Отуда, поменути аутор представља кратку анализу ових питања и обрађује теме о међународној акцији на Косову, независности, могућим путевима „ка миру и нормализацији“, одрживој територији за живот будућих генерација имајући у виду институционалну, економску и друштвену нестабилност која утиче на то да, како српско, тако и албанско становништво напушта Косово и Метохију.

Коначно, Санћес Ерарес (2015: 22) закључује да треба пружити неопходну подршку за промовисање напора за мир и стабилност на Косову и Метохији. Међутим, у оквиру међународног законодавства који служи као референт како би се постигао напредак у стабилизацији међуљудских односа, међународне организације не чине ништа или су апсолутно незаинтересоване. Такође, закључак рада јесте да се унутрашње несугласице морају решавати унутар међународног оквира а не да страни интереси, у потрази за потенцијалним решењем не чине ништа више од стварања новог проблема, почевши од оног који је „намењен” да реши.

Сличном темом се бавио Јолди Саитегуи (2017: 70-72) у раду *Análisis discursivo de la intervención de la OTAN en Kosovo: estudio comparativo del periódico ABC y El País*. Он, наиме, указује на присуство теме Косова у шпанским медијима, тачније у дневном листу *El País*, модернијег и прогресивног карактера и *ABC*, који је конзервативнији. Оба дневна листа су једни од најрелевантнијих на државном нивоу из разлога што утичу директно или индиректно на мишљење шпанског друштва. На основу компаративне анализе дискурса, аутор је дошао до закључка да оба дневна листа пребацују кривицу на некадашњег председника Слободана Милошевића за бомбардовање на Србију, док теме у вези са нелегалним доласком НАТО-а на Косово и Метохију вешто избегавају. У ситуацијама када је неопходно да се осврну на поменути тему, углавном извештавају о хуманитарној интервенцији како би оправдали циљеве западних сила, док с друге стране говоре о реалним животним причама и масакрима које је албански народ доживео на Косову и Метохији, поново са циљем да код читалаца изазову емоције и оправдање за бомбардовање Србије. Дневни лист *ABC* истиче важност шпанске владе али и активности војне интервенције на Косову и Метохији као начин дипломатије и хуманитарног чина што учвршћује позицију земље на међународној сцени и у елитној политици. Уједно, од језичких средстава користи се убеђивање, док поменути медији служе за пропаганду и представљање нереалне слике.

Надаље је значајно да се аутор Санћес Ерарес (2018: 24) изнова враћа поменутој теми, те у својој студији *Kosovo, año 10... ¿y?*, разматра питање Косова и Метохије последњих 10 година од самопроглашења независности из 2008. године. Према мишљењу овог аутора, постојала су многа очекивања од поменуте независности али се Косово после 10 година, подржано од стране међународне заједнице, суочава са друштвеним изазовима као што су незапосленост омладине, корупција, криминал што неповољно утиче на српски и албански народ. Закључује да је то сада територија сиромашног, изолованог народа који није у стању да прати ритам Европе те из тог разлога људи улазе у криминалне послове како би преживели што чини ситуацију доста сложенијом. Такође, српски народ који живи вековима на поменутој територији се не осећа сигурним, како због политичке сложености и неуређености друштва, тако и због економских потешкоћа.

На послетку, Торес Фонсека (2020: 123) наводи да је једнострана декларација о независности донета у Каталонији 27. октобра 2017. године као и да се њене правне и политичке последице и даље осећају. У својој научној публикацији представља сличности и разлике између Косова и Метохије и Каталоније. Наводи да Међународни суд правде не забрањује једнострану декларацију о независности Косова док то чини у вези са Каталонијом. Осим тога, једнострана декларација о независности од стране Скупштине Косова ужива међународну подршку кршећи људска права, то јесте, права српског становништва на Косову и Метохији.

Наиме, поводом поменуће ситуације са Косовом и Метохијом, Торес Фонсека (2020: 124-126) наводи да је каталонски парламент тражио сецесију као лек представљајући се међународној заједници као потлачен регион од стране Шпаније, чији су последњи акти првооктобарских догађаја приказани као прави узорци терора и репресије централне власти. Ово је резултирало кулминацијом процеса и потпуном интернализацијом нелегитимне сецесије Каталоније посматрано из угла уставног права. Како наводи аутор, крајњи циљ процеса је био да се оствари сецесија уз подршку међународне заједнице што на крају није остварено. Упркос томе, ово је била једна од прекретница у разматрању каталонског питања и могућност да се питање Каталоније представи као међународно питање које се у великој мери тиче Европе. Наиме, обе декларације о независности су сличне те начин на која је спроведена у Каталонији указује да су групама каталонским националистима узор били Косово, Словенија или Црна Гора, односно, региони где је насиље успело да привуче међународну пажњу на процес сецесије и тражи политичко решење проблема које би укључивало више субјеката. Ово политичко решење је интервенција других држава што је покушано и са каталонском декларацијом. За разлику од једностране декларације о независности Косова, декларација о независности Каталоније није заштићена законом унутрашњег шпанског, нити међународног права.

ЗАКЉУЧАК

Дакле, као што се може закључити из претходно наведених научних публикација које датирају из периода од 2000. до 2020. године, шпански аутори се углавном баве темама у вези са будућношћу Косова и Метохије, конфликтима, ставовима и поступцима међународне заједнице. Неретко се у поменућим публикацијама, аутори осврћу на тему живота будућних генерација имајући у виду институционалну, економску и друштвену нестабилност која утиче на то да српско, али и албанско становништво напушта Косово и Метохију.

Други аутори се пак осврћу на шпанске медије, то јест, дневне листове који се донекле баве темом Косова и Метохије. Наиме, они истичу да упркос многобројним сукобима на овој територији, шпански медији не извештавају у довољној мери и када најчешће то чине, углавном указују на сличности и разлике случаја Косова и Метохије и шпанске покрајине Каталоније. Неки од шпанских дневних новина указују много више на патњу албанског становништва како би код читаоца изазвали саосећање и оправдање за све тренутне конфликте, укључујући и бомбардовање Србије 1999. године.

Такође се у неким од шпанских научних публикација разматра приступ правди, имплементација закона, образовање омладине, положај жена, сиромаштво, криминал, једнострано проглашење независности Косова, поступци међународне заједнице али се и наводи да је војна интервенција

Шпаније на Косову и Метохији била једна од обавеза, као чланице НАТО-а, док су шпанске власти према поменутој интервенцији били резервисани и нису се у потпуности слагали.

Нажалост, случај Косова и Метохије и данас се, у 2023. години, и даље у великој мери разматра док је ситуација врло неповољна и несигурна за српско становништво. Од јула 2022. године, кренули су још интензивнији сукоби и напади са албанске стране, што је утицало да се одрже многобројни протести Срба и постављања барикада ради заштите. Све поменуто резултирало је заузимањем српских институција од стране албанских власти чиме је ситуација постала још компликованија, а живот српског становништва знатно отежан. Дугогодишња нестабилност на овој територији утиче, у великој мери, на слободу српског становништва док агресивни политички потези од стране албанских власти чине Косово и Метохију несигурним местом за живот на шта се и неки од поменутих шпанских аутора осврћу у својим научним публикацијама.

ЛИТЕРАТУРА

- Авилес Фаре 2000: Juan Avilés Farré. „España, la OTAN y los conflictos de la antigua Yugoslavia“, *Anales de Historia Contemporánea*, vol. 16, 93-104.
- Васкес 2013: Rosa Vásquez. „El reconocimiento internacional del Estado de Kosovo“, *FLACSO*, n.58, 70-87.
- Даниловић 2010: Неђо Даниловић. „Независност Косова и Метохије – прва фаза уостваривању концепта Велике Албаније – Геополитички аспект“. У: Маликовић, Д. (ур.), *Косово и Метохија у цивилизацијским токовима. Међународни тематски зборник, Књига 4, Социологија и друге друштвене науке, Филозофски факултет Универзитета у Приштини: Косовска Митровица, 297-312.*
- Дијес Ромеро 2013: Javier Díez Romero. „El conflicto de Kosovo en la prensa española: del interés al olvido“, *Historia y comunicación social*, Vol. 18, Nº Extra 2, 601-613.
- Јолди Саитегуи 2017: Peio Nikasi Yoldi Zaitegui. „Análisis discursivo de la intervención de la OTAN en Kosovo: estudio comparativo del periódico ABC y El País“ <<https://iddigitalschool.com/wp-content/uploads/2019/06/PEIO.pdf>>
- Kosovo estudi de cas 2012: Institut de drets humans de Catalunya, <<http://novact.org/wp-content/uploads/2012/09/Kosovo-estudi-de-cas.pdf>>
- Марковић 2010: Михајло Марковић. „Косово и европска цивилизација“, У: Маликовић, Д. (ур.), *Косово и Метохија у цивилизацијским токовима. Међународни тематски зборник, Књига 4, Социологија и друге друштвене науке, Филозофски факултет Универзитета у Приштини: Косовска Митровица, 7-34.*
- СанѠес Ерапес 2015: Pedro Sánchez Herráez. „Kosovo. ¿el camino hacia...? (Parte II), Documento de Análisis“ <https://www.ieee.es/Galerias/fichero/docs_analisis/2015/DIEEEA22-2015_Kosovo-Camino_hacia_ParteII_PSH.pdf>
- СанѠес Ерапес 2018: Pedro Sánchez Herráez. „Kosovo, año 10... ¿y?“, *Boletín IEEE*, Nº 9, 625-650.
- Степић 2020: Миломир Степић. „Косово и Метохија: ieојолиийички асйектйи брзој решења и замрзнуйој конфликтйа“, *Национални иныерес* бр. 2, Година XVI, vol. 38, 7-30.

- Стошић, Пешић 2019: Сања Стошић-Милена Пешић. „Сецесионистички дискурс Косова и Каталоније: сличности и разлике“, *Политичка ревија*, 4, вол. 62, 175-222.
- Торес Фонсека 2020: Andrés Torres Fonseca. „La declaración unilateral de independencia del parlamento de Cataluña en relación con la declaración unilateral de independencia de Kosovo: una perspectiva no solo constitucional“, *REJIE Nueva época*, Núm. 21, 123-143.
- Futuro de Kosovo. Implicaciones para España 2006: Ministerio de Defensa, Instituto Español de Estudios Estratégicos <<https://dialnet.unirioja.es/servlet/libro?codigo=551151>>

Milena M. VIDOSAVLJEVIĆ

THE TOPIC OF KOSOVO AND МЕТОХИЈА IN SPANISH SCIENTIFIC PUBLICATIONS

Summary

The topic related to the political situation in Kosovo and Metohija since 1999 has occupied the attention of many authors of scientific publications. Among the various analyses, review and research papers, there are also interpretations of Spanish authors regarding the mentioned topic. Namely, Kosovo and Metohija is presented in Spanish publications through topics that deal with the analysis of Spanish media discourse regarding the NATO intervention in this area, as well as continuous conflicts and border issues in order to achieve „peace“. Also, in some of the previous publications in the Spanish language, the importance of the historical perspective of Kosovo and Metohija is presented, where the roots of current political problems are seen, while certain authors focus on the similarities between the mentioned territory and the Spanish region of Catalonia, which for many years has been striving to break away from the mother country Spain, one of the five countries of the European Union that has not yet recognized the self-proclaimed independence of the so-called Republic of Kosovo. Therefore, the aim of the paper is to provide a brief overview of the political situation in Kosovo and Metohija since 1999, as well as to present the main topics of previous scientific publications by Spanish authors who emphasize independence, conflicts, borders, but also the issue of Catalonia, which is very similar to the issue of Kosovo and Metohija.

Key words: Kosovo and Metohija, Spain, science, publications, politics, conflicts.